

PREZENTAREA TEORETICĂ A INSTRUMENTULUI *IDENTIFICAREA EMOȚIILOR*

Prezentare generală a naturii activității

Identificarea sentimentelor și emoțiilor prin interpretarea expresiilor faciale și înțelegerea potrivirii acestora într-o varietate de situații, permite copilului să poată defini natura unui sentiment și originile acestuia, să îi sporească înțelegerea emoțiilor, cum să le identifice în expresia (facială și trupească) a celorlalți și să utilizeze determinanți cognitivi pentru a consolida și clarifica natura sentimentelor și expresiilor în situații sociale/comportamentale diferite.

Materiale

Instrumentul **Identificarea Emoțiilor** constă într-o copertă și 21 de fișe de lucru, trei pentru fiecare emoție identificată: **surpriză, tristețe, deznădăjduit, frică, durere, furie și fericire**. Instrumentul este prezentat într-o modalitate ilustrativă, folosind imagini și desene asemănătoare unei ilustrații care prezintă situații sociale/comportamentale. Imaginile sunt vii colorate și sunt concepute pentru a fi atractive vizual pentru elev.

Formatul fiecărei pagini este similar: „în partea de sus a paginii este o imagine a unui om care exprimă o emoție. Majoritatea emoțiilor exprimate sunt puternice și expresive, cu fețe mobile și moduri de exprimare relativ clare și familiare (ochi largi, cu expresia gurii exagerate, cu utilizarea mâinilor, a scoaterii limbii etc.). În câteva cazuri, expresia emoțională este mai subtilă sau mai ambiguă. În general, deoarece nu există o descriere absolut sigură pentru fiecare imagine, va exista un acord general cu privire la descrierile largi ale emoțiilor exprimate.

Fiecare pagină prezintă patru situații redată artistic (pot fi numite „povești” pentru copilul mai mic). Fiecare situație prezintă un anumit grad de relevanță și adecvare în ceea ce privește expresia emoțională, care poate fi legată de fotografia persoanei de mai sus.

Paginile nu sunt ordonate ierarhic în ceea ce privește tipul sau intensitatea emoției. Unele pagini prezintă stări emoționale mai expresive și mai ușor „de citit”, unele situații pot fi mai relevante în experiența de viață a celui care învață, iar altele au grade mai mari de ambiguitate în expresia emoțională și în reprezentările situaționale. Astfel, paginile pot fi prezentate în orice ordine potrivită nevoilor și nivelurilor funcționale ale copiilor.

Analiza conform hărții cognitive

Conținut : Expresia emoțiilor printr-o varietate de figuri umane și de prezentări ilustrate ale situațiilor sociale în care reacțiile comportamentale și emoționale sunt relevante. Informațiile se încadrează în experiența de zi cu zi a copilului, dar este posibil ca unele detalii sau contexte situaționale să nu fie familiare.

Modalitate: Ilustrativă, cu verbalizare la nivel de analiză.

Faza funcțiilor cognitive:

Input:

- Prelucrarea informațiilor din imaginile expresiilor emoționale și a situațiilor din imagine (căutare sistematică).
- Etichete descriptive exacte pentru ceea ce este perceput.
- Orientarea timpului și a spațiului pentru detaliile ilustrate.
- Luarea în considerare a mai multor surse de informații.
- Culegere de date corecte.

Elaborare:

- Înțelegerea problemei prezentate pe fiecare pagină.
- Selectarea informațiilor relevante din situațiile ilustrate.
- Dezvoltarea unei imagini interiorizate - cum ar fi/ar trebui să se simtă situația?
- Domeniul mental larg pentru a cuprinde toate detaliile relevante.
- Recunoașterea și înțelegerea relațiilor descrise în situații, compararea informațiilor relevante, ignorarea informațiilor irelevante.
- Utilizarea de dovezi logice pentru a justifica răspunsurile.
- Instrumente verbale adecvate pentru a descrie, a elabora și a justifica răspunsurile.

Output:

- Analiza situației înainte de a răspunde.
- Folosirea unui limbaj precis și clar pentru a transmite răspunsuri.
- Luarea în considerare a tuturor surselor de informații, înainte de a răspunde.
- Transfer vizual de la emoția identificată la situația ilustrată, sau în cealaltă direcție.
- Proiectarea relației virtuale - „sentimentele” din situație în raport cu emoția înfățișată și evenimentele care sunt înfățișate în imagine.

Operațiuni: Comparație, raționare diferențiată, inductivă și deductivă.

Complexitate: Emoțiile sunt transmise prin expresii faciale, care trebuie analizate de către copil și pot fi complexe moderat în variațiile experiențiale, în manifestările fizice și sociale și în potențialele interpretările. În acest instrument, complexitatea este arbitrată de măsura în care situațiile se încadrează în experiența culturală și de mediu a copilului - dacă este familiar, nivelul de complexitate este redus; cu mai multe detalii de analiză, nivelul de complexitate este crescut.

Abstractizare: Are un nivel destul de ridicat, deoarece expresia emoțională interiorizată este o abstractizare a ceea ce se simte și se experimentează direct (concret), dar se exprimă cu o modalitate secundară (limbaj, expresie facială, acțiune corporală).

Eficiență: Numeroasele activități, atât mentale cât și funcționale, impun ca elevul să fie exact în ceea ce privește procesarea detaliilor, dar nu rapid. Moderat prin niveluri de complexitate, abstractizare și o gamă de operații mentale disponibile. Dacă sunt bine stabilite, cerințele de eficiență vor fi scăzute - dacă sunt fragile sau deficiente, sarcinile necesită un grad ridicat de acțiune eficientă, la care copilul trebuie să fie atent.

Introducere în instrument

Instrumentul **Identificarea emoțiilor** se bazează pe necesitatea ca respectivul copil să învețe să acorde atenție indiciilor comportamentale și sociale ale altora care semnifică

atribute emoționale (sentimente, atitudini, credințe) care au o relație cu posibile comportamente observabile în situații sociale. În fiecare cultură, acesta este un aspect important al învățării timpurii și constituie baza pentru care are loc o învățare ulterioară mai dezvoltată. O astfel de învățare are loc prin expunerea directă la modele de comportament la alte persoane semnificative (părinți, bunici, frați, prieteni, profesori) și prin proiecții ale stărilor interioare de nevoie. Apare, de asemenea, în raport cu experiențele cu mediul, atât direct, cât și prin confruntări mediate.

Obiectivele instrumentului

Scopul principal:

Referirea la emoții, înțelegerea rolului lor într-o varietate de situații sociale și comportamentale.

Sub obiective:

(1) Conținut:

- (a) Extinderea repertoriului de conștientizare a exprimării emoționale și trecerea de la conștientizare la experiența comportamentală specifică.
- (b) Îmbogățirea conținutului experienței elevului, transmiterea cunoștințelor.
- (c) Un mod de interacțiune pentru a crește interesul și implicarea copilului.
- (d) Elaborarea înțelegerii diverselor elemente situaționale din experiență.

(2) Reglementarea comportamentului - „gândirea înainte de a acționa”.

(3) Crearea procesului de socializare folosind diferite situații pentru catalizarea, facilitarea și accelerarea reacțiilor de adaptare și diferențiere.

(4) Induce reacții diferite la situații care implică violență sau potențial răspuns ostil / agresiv.

Proceduri

Elevii ar trebui să fie orientați către instrument printr-o analiză a paginii. Acest lucru se realizează din timp în expunerea lor, apoi servește ca bază pentru întâlnirile viitoare cu fișele care păstrează același format de pagină, revenind la paginile anterioare pentru a consolida procesul așa cum este necesar. Scopul specialistului este

să depășească întrebarea simplă, lărgind percepția și conștientizarea elevului cu întrebări „de ce” și „cum” (vezi mai jos).

- (1) Identificarea și etichetarea expresiei emoționale prezentate în partea de sus a fiecărei pagini.
- (2) Evaluarea informațiilor în situațiile din patru imagini din pagină. La nivel de *input*, se spune povestea care se vede în fiecare imagine. Se pun copiilor întrebări de genul "Ce vezi în imagine? Spune o mică poveste despre imagine". Sunt încurajați copiii să-și elaboreze analiza despre ceea ce se întâmplă, ce va urma, care sunt participanții la sentimentul poveștii, la reacția lor etc. Obiectivul la acest nivel este analiza exactă a situației, creând parametri pentru elaborarea care va veni cu o analiză mai profundă și va duce la următorul nivel de procesare a informațiilor.
- (3) Analizarea situațiilor în legătură cu emoția identificată, folosind criteriile:
  - (a) Relevanța condițiilor în situație
  - (b) Potrivirea expresiei emoționale
  - (c) Intensitatea sentimentelor în raport cu starea prezentată
- (4) Dezvoltarea unui proces de înțelegere a diferitelor stări conform cărora răspunsurile comportamentale pot fi clasificate, organizate și justificate, în funcție de evaluarea inițială a reacției emoționale și analiza situațiilor comportamentale ilustrate.

În unele cazuri, poate fi necesar ca profesorul să spună copilului povestea fiecărei imagini, în acest caz producând răspunsuri pentru elev fără a avea distanță de mediere(vezi Introducerea) între profesor și copil.

Prezentarea instrumentului pentru copii

Pentru fiecare pagină:

Prima fază: concentrați atenția elevilor asupra imaginii din partea de sus și cereți ceva de genul:

*Ce simte persoana? Sentimentul pe care credeți că îl are cum se numește? Ce este?
Ce vezi în acea persoană care îți spune că simte asta? Ce vezi în mod specific, unde îl vezi, ce îți spune acțiunea ei?*

Într-un mediu de clasă, vor fi trase concluzii diferite cu diverse observații, motive și etichete verbale. Este important să ascultăm și să acceptăm toate observațiile, corelând informațiile, solicitând copiilor să ia în considerare opiniile celorlalți și să le adapteze sau să își adapteze percepțiile în funcție de diferitele puncte de vedere.

Să presupunem că te afli acolo. Cum te-ai simți în povestea respectivă (ca observator sau participant)? Ce istorii se potrivesc emoției pe care le-ai identificat în partea de sus a paginii? De ce se potrivesc? Emoția este ceva care ar trebui să fie acolo, dar este suficient de puternică? Prea puternică? Să ne uităm la fiecare poveste pentru a vedea dacă emoția pe care ai descris-o există, este suficient de puternică sau nu ar trebui să fie acolo.

Activități de învățare pentru fiecare pagină

În timp ce modalitatea principală de răspuns a instrumentului este discuția, copilul ar trebui să fie cât mai activ implicat în procesul de învățare. Potențialele activități ale fiecărei pagini sunt următoarele:

Numeste emoția: Copilul este rugat să examineze imaginea din partea de sus a paginii și să descrie emoția. În această fază, este recomandată o discuție detaliată, așa cum este descris mai sus.

Analiza celor patru situații: copilul este apoi direcționat spre situațiile din cele patru imagini din fișă. Fiecare situație este descrisă și analizată (ce se întâmplă, cine este în imagine, cum se va dovedi etc.). Având în vedere activitățile imediat anterioare (de exemplu, denumirea și descrierea expresiei emoționale a persoanei din partea de sus a paginii), elevul este rugat apoi să analizeze fiecare imagine din următoarele perspective:

- Care este emoția potrivită pentru imagine?
- Care sunt motivele acestei emoții?
- Emoția este exprimată specific (suficient de puternică, prea puternică, nepotrivit având în vedere condițiile situației)

Copilul este rugat apoi să ia în considerare care imagine este cea mai potrivită în ceea ce privește relevanța, nivelul de intensitate, tipul de emoție exprimat. Deși există loc pentru interpretări diferite, iar discuția este un rezultat important al învățării

instrumentului, este important să încurajăm copilul să stabilească emoțiile cele mai relevante și adecvate, construind astfel o înțelegere socială și cognitivă a relației dintre condițiile din situație și răspunsuri adecvate. Cu toate acestea, este la fel de important să recunoaștem că nu există răspunsuri absolut corecte și că interpretările individuale ale datelor și experienței sunt importante și pot fi utilizate pentru a construi funcții cognitive elaborate.

Ca dimensiune a activității, copilul poate codifica fiecare imagine în conformitate cu criteriile:

- Roșu: emoție potrivită/adecvată și intensitate potrivită
- Galben: emoție potrivită, intensitate lipsă
- Verde: emoție potrivită, dar condiție lipsă
- Albastru: irelevant

Este important să oferim modalități de răspuns activ pentru instrument, trecând dincolo de discuții - „facând” și „vorbind”. Există mai multe opțiuni pentru creșterea implicării active a copilului în instrument: copilul poate desena un cerc sau poate marca altfel spațiul din fiecare imagine care indică informațiile care susțin concluziile formulate. De exemplu, ce parte a imaginii arată de unde provine sursa fricii (pe poza nr. 4 la pagina 6 - pietrele care cad aproape deasupra copilului, sau ramura care cade în imaginea nr. 3) O altă opțiune de activitate care este încorporată în pagina lecției este utilizarea codului de culoare pentru a determina emoția, intensitatea și starea adecvate. Copilul poate folosi abțibilduri pentru a plasa în spațiul corespunzător fiecare imagine sau poate utiliza creioane colorate pentru a indica ce imagine se potrivește cu fiecare criteriu.

Sondajul de mediere contribuie la concentrarea activă asupra instrumentului. Acest lucru este important la nivel de *output*.

Unde poți vedea că băiatul este frustrat, înspăimântat, nefericit etc.? Ce parte din imagine o arată?

Acest lucru îl ghidează pe copil spre colectarea de date importante pentru utilizarea lor în analiza și soluția problemei.

Medierea în cadrul instrumentului

Există multe opțiuni de mediere disponibile în instrument. Formatul paginilor permite profesorului să medieze atât structural, cât și în raport cu obiectivele și sub-obiectivele specifice, așa cum este descris mai sus.

Mediere structurală: (vezi prezentarea acestor variabile în Introducere).

- *Focalizarea asupra comportamentului* - pe expresia emoțională din partea de sus a paginii și pe elementele specifice din situațiile prezentate.
- *Secvențiere* - ce trebuie să căutați în ce ordine, pentru a organiza mai multe surse de informații.
- *Reguli* - care sunt rezultatele scontate, rezonabile și necesare din diferite acțiuni înfășurate în situații, în raport cu expresia emoțională adecvată.
- *Insight* - gândire ipotetică cu privire la ce se va întâmpla, de ce este orientată așa cum este, rezultate potențiale, rezultate alternative.

Condițiile situațiilor:

Ce ar trebui schimbat pentru ca acele condiții din situație să fie potrivite expresiei emoției? Acest lucru ajută copilul să facă față dimensiunii relevanței.

Intensitate:

Ajută copilul să trateze expresia emoțională din perspectiva gradului corespunzător de forță de exprimare și de răspuns comportamental, legat de evaluarea corectă a sentimentelor și a elementelor situației. Este un alt aspect al relevanței și al potrivirii.

În general, medierea se concentrează pe construirea, extinderea sau elaborarea conștientizării sociale a copilului în ceea ce privește exprimarea emoțională și relevanța pentru situațiile sociale și comportamentale. Mediul de interacțiune este discuția despre ceea ce este observat pe pagină și trece la experiența de viață a copilului. Medierea trebuie să fie îndreptată către acele zone ale funcțiilor cognitive (a se vedea mai sus) care par deficiente sau fragile. Fișele de lucru ar trebui să fie utilizate atât sistematic, pentru a construi concepte și procese și cu o atenție specifică unei experiențe de conținut care trebuie predate și procesate.

Concentrare pe expresia facială

Expresia facială arată viața interioară, modul în care fața arată ceea ce cineva gândește, simte, planifică, reacționează. Este o modalitate de a media conceptul de

limbaj corporal și o modalitate de a ajuta copilul să înțeleagă emoțiile și expresia emoțională. Aceasta se face la începutul expunerii la instrument. Întrebarea este „ce ne spune comportamentul, ce putem înțelege (deduce) din comportamentul pe care îl observăm?” "Ce acțiuni ar putea urma din comportamentul observat?"

Aceasta servește ca o modalitate de extindere a înțelegerii conceptuale și a repertoriului comportamental observat. Cum exprimă oamenii ceea ce simt. Pagina de copertă prezintă cele șapte emoții care vor fi exprimate în paginile următoare: surpriză, tristețe, dezgust, frică, durere, furie, fericire. Fotografiiile expresiilor faciale servesc ca modalitate principală de identificare și conceptualizare a acestor emoții. Acestea vor fi predate și învățate prin intermediul fișelor de lucru. Ca o mediere suplimentară pot fi introduse, extinzând înțelegerea conceptelor emoționale, emoțiile conexe care variază în intensitate și expresie. De exemplu, care sunt variațiile fricii? Anxietate, retragere, ezitare, teroare etc.

O posibilă modalitate importantă de mediere a acestor nuanțe de exprimare emoțională și de legătură cu modalitatea primară, expresia facială, este de a angaja copiii în clădirea expresiilor faciale și împărtășirea reacției celorlalți copii, sub formă de joc. De exemplu: „arată frică; arată tristețe”. "Cum arată teroarea?" "Ce ai făcut pentru a-i arăta?" „Cum a fost când l-ai observat la colegul de clasă?"

Un rezultat important al învățării de a media expresia facială este înțelegerea relației dintre expresia facială, limbajul corpului și experiența emoțională - conexiunea dintre emoție și expresie precum și nevoia de a interpreta „distanța” dintre cei doi - diferența dintre sentiment și exprimarea aceluși sentiment. Arătăm mereu sau vrem să arătăm cum ne simțim? Ce înseamnă să simți ceva? Știm mereu că îl arătăm? Întotdeauna interpretăm cu exactitate ceea ce simte altcineva? În aceste întrebări avem de-a face cu probleme de precizie și acuratețe a ceea ce observăm, complexitatea expresiei emoționale și abstractizarea a ceea ce este observat (că emoția este o interiorizare și poate fi resimțită cu totul diferit de expresia comportamentală clară).

Dacă nu putem vedea expresia facială (expresiile faciale ale protagonistului principal din fiecare situație sunt ascunse în mod intenționat), trebuie să deducem reacția emoțională din detaliile situației. Ceea ce devine necesară este utilizarea unor

indicii precum limbajul corpului și corelarea situației analizate cu reacția emoțională corespunzătoare. Acestea sunt rolurile fazei de elaborare.

La copilul cu dezvoltare scăzută, se poate utiliza o strategie de eliminare: „Ce situație nu aparține expresiei emoționale identificate în imaginea din partea de sus a paginii?”

Aceasta elimină opțiunile „mai puțin bune” și îl ghidează pe elev spre o serie redusă de posibilități. De exemplu, pe o pagină în care „frica” este emoția identificată, se poate întreba în ce situație nu apare frica cu rol de răspuns emoțional rezonabil. Apoi, cu cele rămase, se poate efectua o analiză comparativă pentru a determina care situații sunt cele mai potrivite pentru exprimarea fricii, atât în ceea ce privește conținutul specific al situației, cât și în ceea ce privește intensitatea corespunzătoare. Acest fapt reduce complexitatea sarcinii prin reducerea numărului de elemente care urmează să fie analizate.

Variația în instrument

Instrumentul, ca toate celelalte instrumente IE, prezintă numeroase posibilități de repetare a sarcinilor și funcțiilor, dar cu o variație sistematică și planificată. Lucrurile se repetă, dar în moduri diferite. Avem 21 de pagini, fiecare emoție fiind repetată de trei ori în condiții de variații minore (expresii faciale diferite ale unei persoane; situații prezentate diferit). În cazul în care copilul nu învață tot ce este disponibil dintr-o lecție, vor exista alte oportunități de a genera aceleași analize sau un conținut similar. În grupuri, copiii au abordări diferite și în ritm diferit.

Variația acestui instrument, ca în toate celelalte, este concepută pentru a favoriza cristalizarea învățării și generalizarea adaptivă pentru flexibilitatea gândirii. Aceasta contribuie la obiectivele importante ale practicii și intuiției. Acest lucru trebuie indicat copilului, ca un aspect explicit al modului în care învață în programul FIE. Vor învăța *cum* să o facă și vor învăța *de ce* o fac și cum o pot face diferit, folosind același concept sau acțiune.

Construirea Vocabularului

Un alt rezultat important al acestui instrument, a cărui importanță decurge din necesitatea dezvoltării instrumentelor verbale pentru noțiuni interiorizate și abstracte,

este de a ajuta copiii să dezvolte un vocabular variat, disponibil și semnificativ pentru a descrie emoțiile pe care învață să le observe. Analiza și discuțiile ample ale situațiilor de pe fiecare pagină reprezintă oportunitatea majoră de a construi și de a folosi această dezvoltare a vocabularului.

Corelarea comportamentului

Procesul de învățare din acest instrument are loc prin stabilirea informațiilor care provin din analiza expresiei faciale și prin adăugarea (sau îmbunătățirea) acestei abilități ca parte a repertoriului comportamental al copilului. În acest fel, copilul învață se manifestă sentimentele oamenilor în comportamentul lor. Mai mult, se stabilește și relația dintre trăirile emoționale și acțiunile relevante din situații sociale. Aceste funcții sunt consolidate și elaborate în instrumentul DE LA EMPATIE LA ACȚIUNE.

Medierea intensității

Acesta este unul dintre aspectele cele mai abstracte ale acestei sarcini. Determinarea nivelului adecvat de exprimare emoțională în funcție de situația descrisă necesită evaluarea comportamentelor exprimate în imagini, acordând o atenție atentă la detaliile imaginii. Aici, la fel ca în cazul altor aspecte ale instrumentului, profesorul trebuie să evalueze funcțiile cognitive ale copiilor și să medieze direct funcțiile de *input*, de elaborare sau de *output* care sunt fragile sau care nu sunt disponibile și să le ofere medierea corespunzătoare.

Ca o perspectivă generală a medierii, analiza verbală a diferitelor răspunsuri generate de copii, ca „un sondaj” după munca independentă în grup sau ca o interacțiune continuă cu aplicații mai individualizate ale programului, consolidează etapele anterioare ale medierii, cercetează funcțiile fragile și/ sau nevoile deficitare pentru o mediere elaborată sau extinsă.

Deoarece identificarea emoțiilor poate fi primul instrument care se ocupă de procesele emoționale și afective la care este expus copilul, formatul poate fi necunoscut, iar modalitățile de răspuns mai puțin accesibile.

Instrumentele ulterioare, care utilizează formate și moduri de răspuns similare, pot necesita o mediere diferită și pot oferi consolidare și practică pentru cristalizare. Cu toate acestea, la fel ca în cazul tuturor instrumentelor, obiectivul medierii este de a mări distanța de mediere și de a reduce nivelul investițiilor necesare din partea mediatorului.

Bibliografie

1. Feuerstein, R, Feuerstein, R.S, Falik, L. H., and Rand, Y. (2002). The dynamic assessment of cognitive modifiability: The Learning Propensity Assessment Device: Theory, instruments and techniques. Jerusalem: ICELP Publications.
2. Feuerstein, R, Mintzker Y., and Feuerstein, R.S., (2001). Mediated learning experience: Guidelines for Parents. Jerusalem: ICELP Publications.
3. Berkhamsted, England: AB Academic Tribus, M. and Falik, L.H. (2001). Mediating the development of character through mediated learning experience. Paper presented at UNIVOC Conference. Winnipeg, Manitoba.

Numele expertului: BĂLAN CRISTIANA – expert psiho-social 2